

Александра Фостиков*

Историјски институт
Београд

**ПИСМО КРАЉА ОСТОЈЕ ДУБРОВЧАНИМА О ДАВАЊУ КУЋА У
НАЈАМ И ПРАТЕЋИ ЗАПИСИ РУСКА ХРИСТОФОРОВИЋА О
ПОВРАТКУ ПИСМА КРАЉУ ОСТОЈИ РАДИ СВОЋЕЊА РАЧУНА
СА МИХОЧЕМ ЛУКАРЕВИЋЕМ**

I – најкасније 10. април 1411, Дбра (Идбар) у Неретви

II – најкасније 8. фебруар 1416, Дубровник

Сажетак: Рад садржи издање, дипломатичку анализу и снимак преписа писма босанског краља Стефана Остоје Дубровчанима о давању његових кућа у најам из 1411. године, као и пет година каснији пратећи запис канцелара Руска Христофоровића, из 1416. године, о повратку датог писма самом Остоји, на његов лични захтев и то ради потребе овог босанског владара да накнадно сведе рачун око поменутог најма. Осим што нам овај пар међусобно повезаних аката доноси податке о пословању краља Остоје, сами документи додатно су значајни јер доносе како податке о низу савременика, тако и о начину пословања примењиваним приликом давања некретнина у најам.

I – Босански краљ Остоја извештава Дубровчане коме је дао у најам своје куће у Дубровнику (Стјепку Лукаревићу и, након тога, кнезу Бартолу лекару), ко ће преузимати новац у његово име и шта ће се са њиме радити.

II – Дубровчани му писмо враћају пет година касније, да би га употребио за потраживање од кнеза Михоча Лукаревића, јер није успео да пронађе изворни документ.

Кључне речи: Стефан Остоја, Босна, Дубровник, кућа, писмо, препис, оригинал.

Давање некретнина у најам, укључујући и земљу коју су босански владари, властела и господари поседовали, није било неуобичајено, те управо преко података о најму можемо реконструисати мрежу њихових поседа у граду Дубровнику и земљу која им је припадала. У датом случају, у питању су некретнине у поседу босанске круне, па право наследства није било везано

* Ел. пошта: aleks.fostikov@gmail.com.

за појединца, већ за легитимног владара на престолу, о чему речито сведочи и процес одузимања и враћања некретнина краљу Остоји, односно краљу Твртку II, те пренос права најма на куће на краља Стефана Остојића, односно процес преноса истих на следеће владаре у низу, и то након потврде привилегија, односно издавања повеља овом граду. На основу познатих извора, први помен, и то само једне куће, јавља се још у време краља Твртка I, док се, почевши од прве владавине Твртка II, у дубровачким актима бележе три куће, чије изнајмљивање је могуће пратити скоро до самог краја средњовековне босанске државе, а последњи помени кућа потичу из времена краља Томаша. На основу података из дубровачке грађе може се закључити да су ове некретнине стечене још приликом примања краља Остоја у ред властеле, 25. фебруара 1399. године, као израз захвалности Дубровчана за уступање Сланског приморја том граду.¹

Овде приређено писмо краља Стефана Остоје о најму његових кућа у Дубровнику из 1411. године (сачувано у препису, са пратећим записима канцелара Руска Христофоровића, насталим пет година касније, 1416. године), представља једини сачувани акт босанских владара издат на име датих некретнина, а остали подаци о њима налазе се у документима дубровачке канцеларије.² Осим тога, само писмо, као и пратеће белешке, од значаја су јер садрже и помене личности с којима је Остоја пословао (Стјепка Лукаретића, кнеза Бартола лекара, тј. медика Бартола де Пломбина, те Дујма Папалића), као и податак да је краљев посланик 1416. године био кнез Миливој Дивичић. Пропратна белешка речито говори и о уобичајеном губљењу документа. Такође, како из самог акта краља Остоје сазнајемо, приликом његовог састављања, краљ је априла 1411. боравио у Дбри (Идбру) у Неретви, што је уједно и један од ретких података о боравку босанских краљева у датој жупи.³

Опис преписа

Писмо краља Остоје сачувано је у препису Руска Христофоровића у архивској књизи *Lettere e commissioni di Levante* 1 (f. 104v), која се чува у Државном архиву у Дубровнику. Вероватно је да је, као и увек, Руско свој

¹ Детаљније о некретнинама босанских владара у Дубровнику, видети: А. Фостиков, *Куће босанских владара у граду Дубровнику*, Иницијал. Часопис за средњовековне студије 12 (2024), у штампи.

² Видети нап. бр. 1, као и ниже.

³ Детаљније о поменутим личностима, као и Дбри (Идбру), видети у одељцима *Просопографски* и *Топографски подаци*.

препис сачинио *од речи до речи*, својим такоређи краснописом, пажљиво преписујући све елементе. Испод преписа писма налазе се укупно три белешке, при чему свака од њих започиње новим редом, те се јасно види да су оне биле исписане као засебне.

Тако након прве Рускове белешке, у којој саопштава да је дато писмо примљено 13. априла 1411, следи и друга, на чијем почетку Руско најпре, по обичају, даје изјаву да препис акта који је сачинио одговара у потпуности оригиналу, на шта се директно надовезује и одлука Дубровника да се наведено писмо из 1411. године пошаље назад краљу Остоји, на његов лични захтев, по краљевом посланику кнезу Миливоју Дивичићу, како би на основу истог, с обзиром на то да је свој акт о датом чину загубио,⁴ могао да поравна рачуне с кнезом Михочем Лукаревићем. Коначно, испод тог текста, налази се и трећа белешка, у којој Руско изјављује да је наведени оригинал предао краљевом посланику, кнезу Миливоју, наводећи и датум предаје акта – 8. фебруар 1416. године.

Судећи на основу наведених белешки, које су настале после преписа писма, као и чињенице да се препис налази између друга два преписа из 1416. године,⁵ сигурно је да је писмо краља Остоје из 1411. године, упућено Дубровнику, и сâмо преписано исте те године, када је, због текућих послова, оригинал упућен назад овом краљу.⁶ Истом приликом настале су и Рускове белешке, у којима овај канцелар објашњава целокупну ситуацију и наводи разлог датог чина. Последња белешка о уручивању писма кнезу Миливоју настала је, вероватно, приликом саме предаје акта, 8. фебруара 1416. године, те се тај датум мора узети и као *ante quem* настанка белешки, а вероватно и као *ante quem* за датум састављања преписа.

Ранија издања

М. Пуцић, *Српски споменици* I, Београд, 1858, 133–134, бр. 243;
Е. Fermendžin, *Acta Bosnae Potissimum ecclesiastica cum insertis editorum*

⁴ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014, 180 (докторска дисертација у рукопису).

⁵ М. Пуцић, *Српски споменици* I, Београд, 1858, 133, 136.

⁶ Суштински, пре чина предаје оригиналног писма посланику краља Остоје није ни било потребе да се оно препише, с обзиром на то да није било потребе ни да се овај документ преда некоме ван дубровачке канцеларије, како се то иначе чинило у случају да је поједини акт био намењен трећем лицу. Стога сматрамо да су и сâм препис и додатне белешке заправо настали исте 1416. године, када је постало потребно да се оригинал намењен Дубровнику препише, тј. заведе, пре него што се врати краљу Остоји.

documentorum regestis ab Anno 925 usque ad Annum 1752., Zagrabiae 1892, 102, по. DLXIV (регест); Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I–1*, Београд – Сремски Карловци, 1929, 441–442, бр. 447–448; М. Brković, *Srednjovekovna Bosna i Hum: Identitet i kontinuitet*, Mostar 2002, 217 (регест); Isti, *Srednjovekovna Bosna i Hum: Identitet i kontinuitet*, Mostar 2010², 305 (регест); Isti, *Diplomatički zbornik srednjovekovnih humskih i bosanskih isprava Dubrovniku*, Mostar 2011, 93, br. XCV (латинична транслитерација).

До сада су писмо краља Остоје, као и пропратне белешке Руска Христофоровића, у целини, на основу непосредног увида у Рускову књигу приредили Медо Пуцић и Љубомир Стојановић. С обзиром на то да су основне разлике између ових издања добро познате, оне нису овде посебно назначене, осим у случајевима где је дошло до одступања које мења смисао текста. Међутим, треба приметити да Пуцић цео лист из књиге на коме се препис и белешке налазе доноси заједно, под истим бројем, при чему очигледно грешком пише *чагѝ*, уместо *ч8гѝ* као годину када је писмо примљено, а Стојановић раздваја документ краља Остоје као засебно писмо под посебним бројем, док накнадне Рускове белешке, које сведоче о чину преписивања писма и преузимању оригинала, наводи под засебним бројем, као одвојени документ. Он, уједно, писмо краља Остоје, из непознатих разлога, датира 8. априлом 1411, те акту придодаје Рускову белешку да је писмо примљено 13. априла, док преостале две белешке датира даном предаје оригинала кнезу Миливоју, односно 8. фебруаром 1416. Када је реч о регестима, Еузебије Ферменцин Остојино писмо, пратећи Пуцићево издање, датира погрешном годином, и то датумом пријема писма – 13. априлом и годином његове предаје кнезу Миливоју, тј. 1416. годином. Издања и регести које је објавио Милко Брковић тичу се само Остојиног писма, али не и пропратних бележака. Приређени су на основу Стојановићевог издања, па се као датум наводи 8. април 1411. године.⁷

Приложено издање приређено је на основу снимка начињеног у Државном архиву у Дубровнику 2010. године.⁸

⁷ О питању датације писма краља Остоје видети детаљније у поглављу *Дипломатичке особености*. О датирању преписа видети у *Опис преписа*.

⁸ Овом приликом захваљујем се колегама Н. Исаиловићу и Н. Порчићу на подацима и документима коришћеним у овом раду, као и на уступању снимака.

*Текст писма и пратећих белешки***

Текст писма:

+ Ѣд[ь] г[оспо]д[и]на Ѣсток краља босанскога кнезѸ и властелемѸ |2| владѸштагѸ гр[а]да ДѸбровника како нашѸмѸ пригатељкѸ[ь]. |3| Ѣто смѸ виль прѣдаль мок кѸкѸ СтѣпкѸ ЛѸкаревику |4| на гвдище а съди ксмѸ прѣдаль кнезѸ БартолѸ ликарѸ⁹ |5| да просимѸ васѸ що стои плакта за теи кѸкѸ на гвдище. |6| И вѸдѸ више що к досле столаль векѸ вѸдѸ гвдища да ми |7| да тои ДѸимѸ ПапаликиѸ кнезѸ Стѣпко, а да плати ДѸпаль |8| вномѸ комѸ га рекѸ комѸ смо ми длѸжни тѸи. И Б(о)гѸ |9| васѸ в(е)сели. Писана Ѹ срѣдѸ Ѹ Дври Ѹ НеретвѸ.

Белешке испод преписа:

I Р(е)чени листѸ би пригати .г̃.г̃. априла лѣто .ч̃.г̃. д̃.г̃¹⁰ лѣ(т)Ѹ.

II По заповѣди г[оспо]д[и]на кнеза Влаха Свр(ь)кочевика и нкѸвехѸ |2| сѸдиа АндѸрета Вльчевика, Климога БѸдачикѸ, Матка |3| ГрадикѸ р(е)чени лист краља Ѣсток га РѸско исписахѸ |4| вѸдѸ рѣчи на рѣчѸ изѸ листа р(е)ченога краља. И листѸ исѸ кога |5| исписах(ь) краљкѸ подѸ нкѸввомѸ печѸтию¹¹ рѣчию мок |6| г[оспо]де дахѸ кнезѸ Миливою ДѣвичикиѸ ки Ѹмилико проси |7| вѸдѸ г[оспо]д[и]на кнеза и сѸдии да мѸ га даде да га понесе свокѸмѸ си г[оспо]д[и]нѸ |8| краљу Ѣстои да га нимѸ ѸвѣждѸва за вно що пита на |9| кнеза МикѸча ЛѸкаревика за гальство кок к ѸчинилѸ |10| за ДѸима до нашѸстьѸ р(е)ченога листа крѸ се прѸво не море |11| наити.

III И више р(е)чени листѸ дахѸ кнезѸ Миливою м(ѣ)с(е)ца фѸрв(а)ра .и̃. д(ь)нѸ |2| лѣто рождѸства Хр(и)ст(о)ва .ч̃.г̃. и .д̃.г̃. лѣто.

Превод писма и пратећих белешки

Текст писма:

Од господина Остоје, краља босанскога, кнезу и властели владајућег града Дубровника као нашим пријатељима. Раније сам био дао у годишњи најам моје куће Стјепку Лукаревићу, а сада сам дао кнезу Бартолу лекару, па вас молим да се плати што треба за те куће за годишњи најам. И од раније што је остало од годишњег најма нека кнез Стјепко то дѧ Дујму Папалићу, а да

** Редакција издања и превода српскословенског текста: Т. Суботин Голубовић.

⁹ Пуцић чита лѣкарѸ; М. Пуцић, *Српски споменици* I, 134.

¹⁰ Пуцић очигледно грешком пише ч̃аг̃; М. Пуцић, *Српски споменици* I, 134.

¹¹ Пуцић чита почѸтию; М. Пуцић, *Српски споменици* I, 134.

Дујам плати ономе коме ја одредим, а коме смо то дужни. И Бог нека вас весели.

Писано у среду, у Дбри у Неретви.

Белешке испод преписа:

I Речени лист примљен је 13. априла 1411. године.

II По заповести господина кнеза Влаха Сокорчевића и његових судија Андре Вучевића, Климоја Будаџића (и) Матка Градића, речени лист краља Остоје, ја, Руско, исписах од речи до речи из листа реченога краља. А лист из кога исписах краљев, са његовим печатом, по наредби моје госпoде предао сам кнезу Миливоју Дивичићу, који је смерно молио господина кнеза и судије да му га предају да га понесе своме господину краљу Остоји, како би га истим информисао за оно што је питао за јемство кнеза Михоча Лукарeвића, које је он учинио за Дујма до наласка реченога листа јер се до сада не може наћи.

III И више поменути лист дао сам кнезу Миливоју месеца фебруара, осмог дана, године од рођења Христа 1416. године.

Дипломатичке особености

Ово веома кратко али изузетно садржајно писмо краља Остоје Дубровнику, сачувано у аутентичном препису Руска Христофоровића, који га назива листом,¹² започиње, бар према Русковом препису, симболичком инвокацијом, којој следи кратка форма интитулације, на коју се настављају кратка инскрипција, коју надопуњују експликативни епитети (као нашим пријатељима).¹³

Након тога следе експозиција и диспозиција повезане у чврсту целину. Оне нас обавештавају како о претходним одлукама краља Остоје, тако и о разлогу обраћања Дубровнику. Како сазнајемо из самог текста, Остојино писмо је настало ради регулисања више повезаних питања, како оних везаних за најам кућа које су босански владари поседовали у Дубровнику,¹⁴ тако и поводом поравнања дугова самог краља Остоје у Дубровнику. Питање дуга, без више података, остаје нам нејасно. Знамо само да је новац од најамнине, који је Стјепко Лукарeвић дуговао, требало да дâ Дујму Папалићу, како би он те дугове регулисао,¹⁵ те да је, изгледа, након тога, око исплате тих дугова настао и неки спор са Михочем Лукарeвићем, у вези с јемством. О томе нас

¹² Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 287, 599.

¹³ Исто, 216, 310, 325, 364.

¹⁴ А. Фостиков, *Куће босанских владара у граду Дубровнику*.

¹⁵ Није нам познато који су дугови били у питању, нити када су настали.

обавештавају накнадне Рускове белешке, настале пет година касније. Питање давања кућа у закуп, као и подизања најма за исте, познато нам је детаљније из дубровачке грађе.

Тако се на основу познатих података може закључити да су у питању три куће, односно три стамбене јединице, које су босански владари поседовали у том граду и које су по правилу изнајмљиване. Међутим, само писмо оставља ствари недореченим, те би се само на основу њега могли лако донети погрешни закључци. Да нема друге сачуване грађе, лако би се могло закључити, само на основу писма, у коме се очигледно подразумева текуће стање, како од стране самога краља Остоје, тако и од Дубровчана, да су куће које су биле издате Стјепку Лукаревићу, након тога издате Бартолу лекару, те да Дубровчани треба да исплате Бартолов најам, док Стјепко треба, на име најма који дугује, да преда новац Дујму Папалићу. Заправо, како можемо сазнати из канцеларијске грађе, премда нису сачуване белешке везане за најам за крај 1410. и 1411. годину, од кућа које су босански владари имали, једна је била у континуираном закупу у то време и у њој је живела Парва Бенеших. У другој кући, до 14. фебруара 1410. године у закупу је живео Мартол Цријевић. Након тога наступа поменута празнина у дубровачкој грађи, а из касније грађе сазнајемо да је у тој кући сада пребивао Бартол, те да је у њој боравио већ најмање годину дана, односно од 1412. године, на име чега је исплатио новац директно краљевом посланику, Миливоју Дивичићу, новембра 1413. године.¹⁶ Сходно свему наведеном, изгледа да дато писмо заправо говори о томе да је, након Мартола Цријевића, односно након 14. фебруара 1410, кућу закупио Стјепко Лукаревић, а затим, пре почетка априла 1411. и Бартол.

Да ли су њих двојица у том периоду, макар на кратко, били и владареви прокуратори за закуп кућа није најјасније, с обзиром на то да за 1410. и 1411. немамо изворне податке у дубровачкој грађи. Као прокуратор, већ следеће 1412. године, забележен је, пак, Христофор Папалић из Сплита (*Christoforus de Papalis de Spalato*), који је те године, на име закупа од Парвуле, примио новац за 1411. годину.¹⁷ Сходно податку да Остоја даје инструкције да се новац дâ Дујму Папалићу, Христофоровом брату, могуће је да се за ту 1411. годину и неко од њих нашао на месту прокуратора.¹⁸ Што се, пак, тиче

¹⁶ Е. Kurtović, *Arhivska građa za historiju srednjovjekovne Bosne: ispisi iz knjiga kancelarije Državnog arhiva u Dubrovniku 1341–1526*, sv. II, Sarajevo 2019, 597, no. 2280, 659, no. 2509; А. Фостиков, *Куће босанских владара у граду Дубровнику*.

¹⁷ Е. Kurtović, *Arhivska građa II*, 631, no. 2383.

¹⁸ О прокураторима као заступницима у пословању, видети: Н.-Р. Held, *Procuratores i advocati u zapisima notara Tomazina de Savere (1277–1286)*, *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* 58 (2020) 41–71.

пропратних белешки Руска, насталих након пет година, на основу података из дубровачке грађе, данас знамо да је у питању било поравнање најма за једну од кућа које је својевремено изнајмљивао управо Крстул (Крешол), односно Христофор Папалић.¹⁹

Текст писма завршава се салутацијом која има апрекациону функцију, а која се први пут у корпусу сачуваних аката јавља у канцеларији краља Твртка I 1380. године.²⁰

Писмо је датирано непотпуно, само недељним даном (средом)²¹ и местом (Дбра, тј. Идбар). С обзиром на то да је у Дубровнику примљено 13. априла, што је била субота, а да је датирано у среду, те да је претходна среда била 10. априла, то је уједно и дан када је писмо могло најкасније настати, те га треба узети као *ante quem* датума настанка.²² Сходно чињеници да је требало да стигне у Дубровник из Идбра и да допутује по неком од посланика, као и да је време путовања од Високог до Дубровника износило четири до пет дана, односно од Благаја до Дубровника око два дана, а када је хладније и дуже,²³ те да би, сходно томе, пут од Идбра до Дубровника износио око три дана, изгледа нам да је писмо морало настати и раније, посебно што је у то време још увек често био снег на околним врховима, а дан и даље кратак. Стога је вероватније да је писмо написано у претходну среду, односно 3. априла.

На крају треба истаћи, да иако писмо није сачувано у оригиналу, те не можемо расправљати о његовим спољним карактеристикама, захваљујући пажљивим Русковим белешкама, знамо да је било оверено печатом краља Остоје.²⁴

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су помињани: **краљ Остоја, Стјепко (Стефан) Лукаревић, Андре Вучевић, Климоје (Климе) Будачић, Влахо (Влахуша) Соркочевић, Матко Градић, Руско**

¹⁹ А. Фостиков, *Куће босанских краљева у граду Дубровнику*.

²⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 366–367.

²¹ Исто, 495.

²² О проблематици погрешно уписаних датума у ранијим издањима видети *Ранија издања*.

²³ О времену за које се преваљивао пут на датим трасама видети: Г. Шкриванић, *Путеви у средњовековној Србији*, Београд 1974, 41–42; В. Крекић, *Cirkulacija informacija između Dubrovnika i Bosne u prvoj polovini XV vijeka*, *Godišnjak Društva istoričara BiH* 39 (1988) 56.

²⁴ Највероватније да је у питању био средњи типар који је очуван на већем броју писама краља Остоје, почевши од 1409. године, а који код П. Анђелића носи број 14. Р. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970, 34–38, са старијом литературом.

Христофоровић, Миливој Дивичић (Дивчић, Девичић) и Михоч (Михаило) Лукаревић. Видети: Т. Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“*, ГПБ 10 (2017) 55, 56, 58, 59, 61 и passim; ГПБ 10–15, према регистрама.

Бартол ликаръ, 4 (ред у писму) – Бартол де Пломбино, тј. из Пјомбина (Bartholus de Squarcialupi / Scorzalupis de Plombino), физик, лекар, који је боравио и радио у Дубровнику у периоду од 1409. године. Сматра се да је у Дубровнику остао најкасније до 1426, када му је истекао уговор о раду с Дубровачком општином. Током свог боравка у Дубровнику јавља се, осим као сведок и као повереник, и као прокуратор и закупац куће краљева Остоје и Твртка II, те као лекар који је био тражен не само на босанском двору, већ и на дворовима босанских великаша. С обзиром на то да Бартол није био кнез у Дубровнику, изгледа да је титула која се уз његово име јавља тек почасни епитет.

Извори и литература: *Dictionarium septem diversarum linguarum, videlicet Latine, Italice, Dalmatice, Bohemice, Polonice, Germanice, & Ungarice, una cum cuiuslibet linguae registro sive repertorio vernaculo*, Pragaе 1605, s. v. medicus, likar (ненумерисане стране); R. Jeremić, J. Tadić, *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, knj. II, Beograd 1939, 24–26; V. Besarović, *Italijani – Dubrovački ljekari u srednjovjekovnoj Bosni*, Prilozi II u Sarajevu 21 (1985) 251–252; P. Živković, *Dubrovačko-bosansko-humska suradnja na polju zdravstvene kulture tijekom XIV. i XV. stoljeća*, Anal. Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku 26 (1988) 70–71; E. Kurtović, *Arhivska građa* II, 659, 663, 798, 832, 883; А. Фостиков, *Куће босанских владара у граду Дубровнику*.

ДѢлаъ Папаликъ, 7 (ред у писму); II, 10 (ред у белешци) – Дујам Папалић, припадник угледне сплитске породице Папалић (Papalis). С обзиром на то да им се имена понављају у породици, како је то било уобичајено, према хронологији изгледа да је у питању био Дујам (Дује) Папалић, син Матија Папалића. Такође, у Дубровнику је забележен и Крстул (Крестол, Крешол, Христофор) Папалић Сплићанин, као сведок, септембра 1409. године у акту Општине, те као прокуратор краља Остоје марта 1412. године. Он је, по свему судећи, Дујмов брат, јер је Матиј Папалић имао три сина: Ивана, Дују и Христофора. На основу познатих података може се закључити да је породица Папалића била у добрим односима са краљем Остојом, као и са Стјепком Лукаревићем, који се јавља и као јемац ове породице.

Литература: G. Novak, *Povijest Splita* I, Split 1978. (према регистру); D. Kečket, *Poljički Papalići i njihov doprinos gradu Splitu*, Poljički zbornik 3

(1978) 169–192; М. N. Kuzmanić, *Splitski plemići, prezime i etnos*, Split, 1998; П. Драгичевић, *Четири документа дубровачке општине поводом спора око дугова Франка Басиљевића породици Бранковић*, ССА 11 (2012) 139, 147; Е. Kurtović, *Arhivska građa* II, 2019, 631, no. 2383; А. Фостиков, *Куће босанских краљева у граду Дубровнику*.

Установе и важнији појмови

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњавани појмови: **господин, кнез у Дубровнику, властела у Дубровнику, лист, судија у Дубровнику, кнез у Босни, јемство**. Видети: Т. Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“*, ГПБ 10 (2017) passim; ГПБ 10–15, према регистрима.

Топографски подаци

Дври 8 Неретвѣ, 9 (ред у писму) – Дбра (Идбар) у Жупи Неретви, која се пружала дуж горњег тока Неретве, у којој су босански владари имали поседе. Није сигурно да ли се ту налазио и један од дворова босанских владара, или само место на коме су логоровали. Најстарији писани помен двора у Неретви налазимо у писму бана Твртка из 1356, издатом *in curia nostra in Nerethva*. Претпоставља се да је то означавало Коњиц. Дбра се први пут под овим називом помиње у овде приређеном писму краља Остоје. Назив Дбра, сачуван је у топонимији у некадашњем називу реке Идбар, који бележи аустроугарска карта још крајем XIX века (данас река Башчица), као и у насељу које и данас носи име Идбар (око 7 км западно од Коњица). У долини те реке и даље постоје остаци утврђења из позног средњег века које је у литератури познато као градина Дбар.

Литература: Ст. Новаковић, *Српске области X и XII века*, Гласник СУД 48 (1880) 77–80; М. Динић, *Српске земље у средњем веку*, Београд 1978, 231–232; Р. Anđelić, *Gradina Dbar*, *Arheološki leksikon Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1988, 215, no. 21.136; Р. Anđelić, *Studije o teritorijalnopoličkoj organizaciji srednjovjekovne Bosne*, Sarajevo 1982, 103–105.

Картографски извор: *Generalkarte von Mitteleuropa*, секција Сарајево, 36–44, доступно на: http://lazarus.elte.hu/hun/digkonyv/topo/3felmeres.htm?icn=article&ici=regular-link_content

Aleksandra Fostikov

Institut d'Histoire
Belgrade

**LETTRE DU ROI OSTOJA AU PEUPLE DE DUBROVNIK SUR LA
LOCATION DES MAISONS ET LES DOSSIERS
D'ACCOMPAGNEMENT DE RUSKO HRISTOFOROVIĆ
CONCERNANT LE RETOUR DE LA LETTRE AU ROI OSTOJA POUR
LE RÈGLEMENT DES COMPTES AVEC MIHOČ LUKAREVIĆ**

I – au plus tard le 10. avril 1411., Dbra (Idbar) à Neretva

II – au plus tard le 8. février 1416., Dubrovnik

Résumé

L'acte préparé du roi Ostoja à Dubrovnik de 1411., conservé dans la copie du chancelier Rusko Hristoforović, est le seul document survivant des rois bosniens sur la demande de loyer au nom des maisons que les rois bosniens possédaient à Dubrovnik, qui appartenaient aux domaines royaux et étaient transférés au prochain roi après son intronisation sur le trône et octroi de privilèges à Dubrovnik. Toutes les autres données sur les maisons, ainsi que leurs baux, sont conservées exclusivement dans les registres créés au bureau de cette ville. De plus, la lettre elle-même ainsi que les notes qui l'accompagnent sont importantes car elles contiennent également des mentions de personnes avec lesquelles Ostoja a fait affaire (Stjepko Lukarević, le duc Bartol le médecin, c'est-à-dire le médecin Bartol de Plombino et Dujam Papalić), ainsi que l'information selon laquelle le représentant du roi en 1416. était le duc Milivoj Divićić. De plus, le toponyme Dbra (Idbar) est mentionné pour la première fois dans la lettre, dans le comté de Neretva, à proximité de Konjic, où les rois bosniens possédaient leurs domaines. Bien que la lettre ait été rédigée sous une forme plutôt simple, sur la base de celle-ci, ainsi que des notes d'accompagnement et des documents des archives de Dubrovnik, il a été possible de reconstituer le bail des maisons données à Dubrovnik, dans la période immédiatement après la retour du roi Ostoja au pouvoir, ainsi que d'avoir un aperçu indirect du procès qui a surgi après l'émission de cette lettre et dont les notes ultérieures de Rusko nous informent. Selon les notes de Rusko, la lettre du roi était scellée de son sceau.

Mots-clés: Stefan Ostoja, Bosna, Dubrovnik, maison, lettre, transcription, originale